

Netwerk Noordoost

WONEN EN WERKEN IN NETWERKEN

mei 2010

Van Werven
ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Het sociaal-economisch masterplan is opgesteld in opdracht van:

provinsje fryslân
provincie fryslân

achtkarspelen
GEMEENTE

gemeente
dantumadiel

gemeente
dongeradeel

gemeente
Kollumerland n.o.v.

gemeente
Ijsjersteradiel

Wonen en werken in netwerken

Sociaal-economisch masterplan Noordoost Fryslân

2010-2030

Verkorte versie

Een reis naar de toekomst

We gaan op reis naar 2030. Op reis naar de regio Noordoost Fryslân, die vitaal is en veerkrachtig. Een regio die tijdig heeft ingezien, dat een stabiliserende of krimpende bevolking geen bedreiging hoeft te zijn. Maar vooral ook een regio, die zich in 2010 duidelijk heeft gepositioneerd, de toekomst helder in beeld heeft gebracht en daarbij zelf het heft in handen heeft genomen. Een regio vol zelfvertrouwen, die de bescheidenheid van zich heeft afgeschud.

In 2030 is Noordoost Fryslân niet meer dat deel van de provincie, dat aan het uiteinde ligt. De regio heeft haar deuren wijd opengegooid en is onderdeel van provinciale, landelijke en ook internationale netwerken geworden. Wonen en werken in netwerken heeft Noordoost Friesland in 2030 verder gebracht. Deze nota gaat over de reis naar 2030, over de vergezichten en de stations die we onderweg zullen passeren. Stap in, denk mee en doe mee. Wacht niet, want de reis is al begonnen!

Waarom een Sociaal-economisch Masterplan?

De provincie Fryslân, de vijf gemeenten in de regio Noordoost Fryslân (Achtkarspelen, Dantumadeel, Dongeradeel, Kollumerland c.a. en Tytsjerksteradiel) en het georganiseerd bedrijfsleven hebben hun krachten gebundeld, om in de komende jaren een ambitieus en toekomstgericht economisch ontwikkelings- en investeringsprogramma te realiseren.

Het sociaal-economisch masterplan: "Wonen en Werken in Netwerken", is een belangrijke aanzet daartoe en bevat concrete actiepunten voor zowel de kortere als de langere termijn.

In dit masterplan wordt de verbinding gelegd tussen de grote, reeds geplande, (infrastructurele) projecten enerzijds, waarvan de aanleg van de Centrale As wel de belangrijkste is en de vele sociaal-economische uitdagingen waar het gebied voor staat anderzijds. Het proces dat met de totstandkoming en de uitvoering van het masterplan op gang is gekomen, heeft nu reeds aangetoond, dat er een grote bereidheid is tot samenwerking tussen de partners in de regio. Veel van de informatie en ideeën in dit masterplan zijn dan ook tot stand gekomen in gesprekken met de maatschappelijke partners in de regio. Samen ervoor gaan, plannen maken van onderop, toetsen en bekritisieren van elkaars voorstellen schept verbondenheid die zich uit in het samen willen gaan voor Noordoost Fryslân! Het is van het grootste belang, dat deze verbondenheid tussen de maatschappelijke partners wordt bevestigd en versterkt, om daarmee de positieve beweging die is ontstaan voort te zetten! Proces en inhoud zijn beide even belangrijk en moeten daarom steeds hand in hand gaan.

Actieve betrokkenheid bij de totstandkoming van het Masterplan

Vanuit de sociaal economische trends en de grote infrastructurale ontwikkelingen die er in het gebied spelen en gaan spelen is een creatief proces gestart met de stakeholders in de regio. De methode die we hiervoor hebben gebruikt zijn de carrousels. Een carrousel is een methode waarbij voorliggende thema's vanuit verschillende invalshoeken van creatieve oplossingen worden voorzien. In bijeenkomsten, met bestuurders, beleidsambtenaren en ondernemers hebben we zoveel mogelijk informatie vanuit de regio geïnventariseerd. Het

gaat hierbij om het genereren van aanvullende projecten, gebaseerd op ontwikkelingen of thema's die spelen in de regio. Zaken die daarbij aan de orde kwamen waren onder meer: krimp en voorzieningen, innovatie bij bedrijven, onderwijs en arbeidsmarkt of ontwikkelingen in het toerisme. Op die manier is de regiospecifieke kennis en ervaring samengebracht met onze analyse.

Noordoost Fryslân heeft kansen, maar moet die wel grijpen!

De regio Noordoost Fryslân is met 120.000 inwoners de grootste plattelandsregio in de provincie. Het gebied beschikt naast een grote agrarische sector ook over een omvangrijk vaak kleinschalig midden- en kleinbedrijf en een industriële sector met een aantal innovatieve bedrijven, die op nationale en internationale schaal opereren. De regio is centraal gelegen tussen drie grote economische kernen (Groningen, Leeuwarden en Drachten) en herbergt een Nationaal Landschap, twee Nationale Parken en Werelderfgoed Waddenzee. Met andere woorden: een regio met potentie.

Ondanks de aanwezige potentie bevindt het gebied zich momenteel in een relatief achtergestelde positie en wordt het geconfronteerd met een aantal trendmatige bedreigingen op het gebied van leefbaarheid waarbij met name demografische krimp, vergrijzing en ontgroening steeds manifester worden. De concurrentiepositie van de regionale economie staat onder druk, als gevolg van kleinschaligheid en versnippering.

In het Masterplan worden deze aspecten aan de hand van een uitgebreide SWOT-analyse nader uitgewerkt. Hier wordt volstaan met een overzicht van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen.

Figuur 1 SWOT-analyse Noordoost Fryslân

P O S I T I E	Sterk <ul style="list-style-type: none"> • Strategische ligging in driehoek Leeuwarden-Drachten-Groningen • Aanwezigheid Nationale Landschappen en Parken en Werelderfgoed • Aanwezigheid van sterke regiokernen/-stad met een goed voorzieningenniveau • Natte infrastructuur • Sociale cohesie en samenhang • Flexibiliteit door kleinschaligheid bedrijfsleven • Dynamisch en betrokken bedrijfsleven • Aanwezigheid eigen kabelbedrijf 	Zwak <ul style="list-style-type: none"> • Lage sociaal-economisch positie • IJle economie • Beperkte werkgelegenheidsgroei • Perifere ligging • Geen duidelijk imago • Innovatiegehalte totale bedrijvigheid • Financiële positie overheden • Bescheidenheid leidt tot introverte houding
	Kansen <ul style="list-style-type: none"> • Krimp en vergrijzing • Toenemende integratie stedelijke knooppunten Noord-Nederland • Toenemend belang kwaliteit wonen en leven bij arbeidsmarktkeuzen • Vervagende grenzen tussen wonen en werken • Toenemende behoefte aan rust, ruimte en bezinning • Opkomst van de netwerkeconomie • Groeiende behoefte aan eigen kwaliteitsproducten • Groeiende behoefte aan alternatieve energie • Opkomst cradle-to-cradle principe 	Bedreigingen <ul style="list-style-type: none"> • Krimp en vergrijzing • Schaalvergroting • Tekort aan 'vakkui' • Tekort aan hogeropgeleiden • Afbouw Europese landbouwsubsidies • Concurrentie en kanabilisme t.o.v. andere regio's
T R E N D S		

Via een zogenaamde confrontatiematrix wordt de onderlinge beïnvloeding van deze punten uiteengezet. Hieruit komen het kernprobleem, de uitdagingen, de speerpunten, een prettige constatering en een waarschuwing voor de aanpak naar voren. Hieronder staan ze nog op een rijtje:

Kernprobleem

De vitaliteit van de economie en daarmee de leefbaarheid van de regio staat onder druk.

Uitdagingen

Bindt vaklui en hoger opgeleiden aan de regio.

Zorg dat de landbouw minder afhankelijk is van Europese landbouwsubsidies.

Speel in op krimp, vergrijzing en schaalvergroting op zo een wijze dat de afname in kwantiteit gepaard gaat met een toename in en behoud van kwaliteit.

Prettige constatering

De perifere ligging van de regio zal letterlijk en figuurlijk minder erg worden.

Speerpunten

Zet in op vergaande verweving met de stedelijke knooppunten in Noord-Nederland en maak van de regio een gebied met het accent op wonen en werken in landelijke kwaliteitsmilieus.

Zet in op het smeden van coalities en vormen van netwerken tussen bedrijven en instellingen binnen de regio en met partijen buiten de regio. Ga werken in netwerken.

Waarschuwing

Zet in op unieke concepten die aansluiten bij de kenmerken en kracht van de regio en voorkom te blijven hangen in algemene thema's, waar vele andere regio's met een soortgelijke problematiek en eigenschappen ook op inzetten!

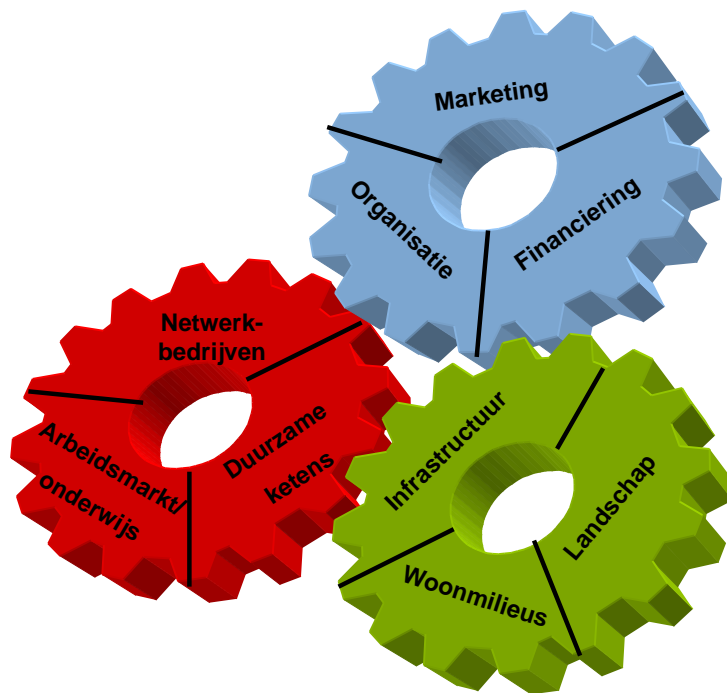
Strategische Koers: Wonen en werken in netwerken

Op basis van de SWOT-analyse en de confrontatiematrix, zet Noordoost Fryslân in op wonen en werken in netwerken. Dit uit zich in inzetten op het verbeteren van de bestaande infrastructuur, waarbij gedacht moet worden aan weg, water, spoor, maar vooral ook aan ICT. Zo creëren we niet alleen fysieke netwerken maar leggen we ook virtuele verbindingen. Enerzijds in fysieke zin dus, door verdere verbetering van infrastructuur, intern maar ook verbindingen met het omringend gebied. Anderzijds in non-fysieke zin door het creëren en versterken van netwerken en samenwerkingsverbanden tussen partijen. Noordoost Fryslân heeft veel, maar veel daarvan hebben anderen ook. In een globaliserende omgeving is het lastig om uniek te zijn. De unieke kracht van de regio moet worden gezocht in de combinatie van factoren. En hierbij gaat het niet alleen om wat je hebt, maar ook vooral om wat je ermee doet en welke combinaties worden gelegd.

Noordoost Fryslân kenmerkt zich door een enorme betrokkenheid en verbondenheid van haar inwoners met de regio. Door de eeuwen heen heeft het gebied uitgeblonken door weerbaarheid en zelfredzaamheid. Velen zijn in staat hun eigen huis te bouwen. Nu bouwen we samen aan 'het huis van de toekomst'! Juist in deze oprechte 'doe-regio' wordt initiatief gestimuleerd en beloond. Ideeën worden niet tot op de laatste komma uitgekauwd, maar het devies luidt: "Doe meer met ongeveer!" Op die manier zullen door te werken in netwerken unieke initiatieven tot bloei komen in het woon-werklandschap van Noordoost Fryslân.

Aanpak op drie samenhangende terreinen

Een gebiedsaanpak kan op verschillende manieren. Zeker wanneer, zoals in dit Masterplan, de korte en lange termijninitiatieven op meerdere terreinen naast elkaar in beeld worden gebracht, is het essentieel om de samenhang binnen het gehele pakket goed te bewaken. Wij stellen voor om de inspanningen te concentreren op drie nauw samenhangende terreinen. Dit is symbolisch weergegeven in de onderstaande figuur door middel van drie in elkaar grijpende tandwielen. De aanpak wordt per "tandwiel" nader toegelicht.

Strategische Hoofdpijn 1: Inzet op het woon-werklandschap (groene tandwiel)

De vitaliteit van de lokale economie en daarmee de leefbaarheid van de regio staan onder druk. Het aanleggen van nieuwe- en het verbeteren van bestaande infrastructuur vormen een belangrijke impuls voor verandering. Investeringen in de fysieke infrastructuur maken, dat Noordoost Fryslân in 2030 beter ontsloten is, zowel intern als met de buitenwereld. De internationale aantrekkingskracht van het landschap en de ligging aan Werelderfgoed Waddenzee worden volledig benut. Hierdoor zal de regio intern meer onderling verbonden zijn en extern beter aangesloten zijn op de rest van Fryslân, Noord-Nederland en Europa.

Daarnaast wordt de regio veiliger en aantrekkelijker voor potentiële investeerders, bewoners, bedrijven en bezoekers. De infrastructurele elementen verbinden en versterken de regio en vormen de dragers van de sociaal-economische ontwikkeling. Bij dit alles is ook hier de onderlinge samenhang van het grootste belang. De afzonderlijke onderdelen, weg, water, spoor en digitaal netwerk moeten een samenhangend infrastructureel netwerk vormen.

Naast de verbindende infrastructurele elementen moet er stevig geïnvesteerd worden in de woonmilieus en het landschap. Veel aandacht moet daarbij worden besteed aan specifieke woonwerkmilieus, waar starters en kleine ondernemingen een plek vinden. Deze elementen maken dat de regio aantrekkelijk is en blijft en vormen daarbij een belangrijk fundament onder de verdere ontwikkeling van de regio. Hierbij moet niet alleen naar de eigen regio gekeken worden, maar ook naar de relatie met andere gebieden. Door de verdere integratie van de noordelijke stedelijke knooppunten zullen de kernen en het landschap in de regio steeds meer de landelijke buitenwijken en de 'tuin' van de stedelijke kernen worden.

Andersom moeten veel voorzieningen in de steden ook gezien worden als voorzieningen voor de regio, wat betekent dat ze door middel van goede verbindingen ook als zodanig kunnen functioneren. Stad en omgeving worden meer dan ooit met elkaar verweven en zijn zo steeds verder afhankelijk van elkaar. Dit besef moet groeien bij bewoners en ondernemers, maar vooral ook bij bestuurders. Het werpt namelijk ook een heel nieuw licht op de financiering van landschapsbeheer, aanleg van infrastructuur, aanbieden van

woon- en werklocaties en op de instandhouding en bekostiging van (centrale) voorzieningen.

De doelstellingen op het gebied van infrastructuur, woon-werkmilieus en landschap worden als volgt geformuleerd:

Doelstelling infrastructuur:

Noordoost Fryslân is in 2030 voor inwoners, bedrijven en bezoekers zowel per weg, spoor, water als digitaal uitstekend ontsloten en verweven met de stedelijke netwerken in Noord-Nederland en de rest van de wereld.

Doelstelling woon-werkmilieus:

Noordoost Fryslân beschikt in 2030 over een aantal sterke clusterkernen met een compleet pakket aan voorzieningen en bedrijfslocaties met voldoende uitbreidingsmogelijkheden voor het regionale bedrijfsleven. Daarnaast staat de regio bekend om haar fraaie landelijke woonmilieus en de uitstekende mogelijkheden om wonen en werken te combineren.

Doelstelling landschap:

Het aanwezige landschap in Noordoost Fryslân wordt, met oog voor behoud van ecosystemen, maximaal ontsloten voor recreatie en toerisme, opdat de kwaliteit van de leefomgeving wordt verhoogd en de regionale economie een impuls krijgt.

Strategische Hoofdlijn 2: Inzet op werken in netwerken (rode tandwiel)

Naast de aanleg van fysieke infrastructuur en ruimtelijke inpassing van nieuwe functies zal ook de organisatorische infrastructuur, zich verder moeten ontwikkelen om te komen tot een dynamische regio. De organisatorische, de menselijke infrastructuur moet nu al vooruitlopen op de mogelijkheden die straks gaan ontstaan. Dat is lastig, want wie kan nu de ontwikkelingen over twintig jaar voorspellen? Elkaar weten te vinden, sociale cohesie en samenhang, zijn nu al sterke punten van de regio Noordoost Fryslân. Dit uitbouwen tot een flexibel en slagvaardig netwerk is een antwoord op de verder globaliserende wereld van morgen!

De strategie moet worden gericht op het creëren van transsectorale verbindingen en strategische coalities. Concreter: actieprogramma's worden zodanig ingericht dat kansrijke netwerken bottum-up tot bloei komen en daarbij onderscheidende producten en concepten ontstaan. Het is voor de overheid en het georganiseerde bedrijfsleven onmogelijk om te voorzien welke branches, technieken en nieuwe combinaties kansrijk zijn. Wel kunnen de partners in het economische spel worden gestimuleerd hun informatie, kennis en ideeën te circuleren. Nog concreter: zorg dat ondernemers, bij elkaar worden gebracht en dat nieuwe samenwerkingsverbanden een steun in de rug krijgen.

Kijkend naar de economische structuur, de kracht van het regionale MKB en de kansen in de toekomst moet er in ieder geval ingezet worden op het creëren van netwerken rondom de volgende thema's:

- o De grootschalige bouwopgave, van kwantiteit naar kwaliteit
- o Opwaarderen en creëren van het toeristisch product
- o Groene en blauwe diensten in de landbouw
- o Health en Care
- o Cottage Industries en micromultinationals
- o Export en Friese kwaliteitsproducten
- o Gezamenlijke voorzieningen voor ZZP'ers en het kleinbedrijf
- o Startersnetwerken

- o Arbeidsmarkt en onderwijs
- o Duurzaamheid

Zet daarbij in op een intensieve samenwerking tussen ondernemers, overheid, arbeidsmarkt en onderwijs, vorm netwerkbedrijven en duurzame ketens. Daarbij moet specifiek aandacht worden gegeven aan starters en kleine ondernemingen. De strategische doelstellingen op deze speerpunten worden als volgt geformuleerd:

Doelstelling netwerkbedrijven:

Er worden strategische netwerken en combinaties gevormd waarmee bedrijven in Noordoost Fryslân de concurrentieslag aangaan en hun marktgebied uitbreiden.

Doelstelling arbeidsmarkt en onderwijs:

Ondernemers, onderwijs en overheid slaan de handen ineen, zodat in 2030 onderwijs en arbeidsmarkt goed op elkaar aansluiten en jongeren een kansrijke toekomst hebben in een regio die zich kenmerkt door een groot aandeel vaklui en hoger opgeleiden.

Doelstelling duurzame ketens:

Er wordt ingezet op het creëren van duurzame ketens tussen bedrijven en instellingen waarbij cradle-to-cradle het leidende principe is.

Strategische Hoofdlijn 3: Creëren van randvoorwaarden (blauwe tandwiel)

Met de inzet op het versterken van het woon-werklandschap en het werken in netwerken zijn we er niet. Willen we het woon-werklandschap en de netwerken effectief vormgegeven, dan is het zaak dat er goede randvoorwaarden worden gecreëerd. Er moet gezamenlijk inzet worden gepleegd worden op het terrein van een goede uitvoeringsorganisatie en een bestuurlijke inbedding daarvan. Financiering moet tijdig en structureel worden georganiseerd. Zonder geld is het immers lastig werken. Dus niet alleen bestuurlijk commitment, maar bij een verdere uitwerking van het Masterplan: 'Boter bij de vis!'

Daarnaast moet er veel aandacht worden besteed aan de marketing, waarbij een heldere werkwijze en transparante organisatie van cruciaal belang is. Noordoost Fryslân telt een royaal pallet aan landschappen, aan bedrijven, aan monumentale gebouwen en tal van vooruitstrevende initiatieven. Toch is er sterk de neiging om "het licht onder de korenmaat" te zetten. Te veel goede en vooruitstrevende zaken in de regio zijn onbekend bij het grote publiek en zelfs vaak ook bij de eigen inwoners. De potenties en de mogelijkheden die de regio biedt, moeten dus beter worden gecommuniceerd. Inmiddels wordt er gewerkt aan een gezamenlijk marketingplan.

De gezamenlijke visie en activiteiten voortvloeiend uit het Masterplan moeten door steeds meer mensen in de regio uitgedragen worden. Betrek zoveel mogelijk maatschappelijke partners vanaf het begin bij de uitvoering van het Masterplan. Breng de resultaten waar mogelijk naar buiten, opdat in 2030 ook het grote publiek weet dat het in Noordoost Fryslân goed wonen en werken in netwerken is. "Tell it and sell it" moet het motto voor de volgende decennia worden.

Doelstelling organisatorisch

In Noordoost Fryslân zijn vijf gemeenten bereid gevonden om samen in goed overleg met de Provincie Fryslân een toekomstperspectief te ontwikkelen. Nadat het Masterplan is vastgesteld, moet er een beweging op gang komen die gericht is op het bereiken van concreet resultaat.

Doelstelling financieel

Het uitvoeren van het sociaal-economisch Masterplan, de daaruit voortvloeiende programma's, projecten en actiepunten vergt grote investeringen over een langere termijn. Daarvoor wordt een ontwikkelingsfonds Noordoost Fryslân gevormd.

Doelstelling marketing

Noordoost Fryslân wordt in al zijn gevarieerdheid als een samenhangende regio gepromoot. Daarbij wordt niet alleen de bevordering van het toerisme als doel gesteld, maar ook de vergroting van de kansen voor het bedrijfsleven als geheel.

Buitenpost 19 mei 2010.

Informatie via www.netwerknoordoost.nl